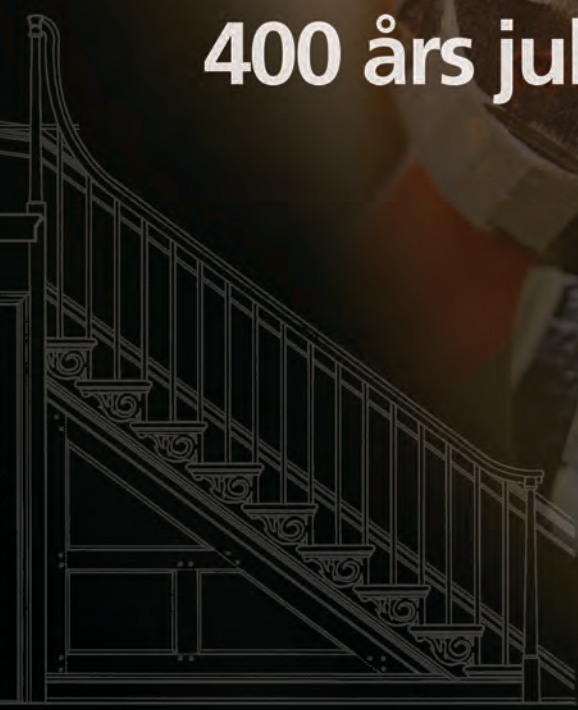

400 års jubilæumskrift

Bestyrelsen for Østdanmarks Snedkerlaug 2011

Bruno Hansen, BRUNO HANSEN Furniture A/S - Mogens Hansen, Baarse Finer-Inventar A/S

Nels Rasmussen, Nels Rasmussen Tømrer- og Snedkerfirma - Dan H. Nielsen, Danclock ApS - Henrik Madsen, Jyderup Dyvelfabrik A/S
Steen Larsen, Solrød Møbel- og Maskinsnedkeri A/S - olderrmand Hans-Jørgen Bruno Hansen, BRUNO HANSEN Furniture A/S

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	.3
Forord	.4
Tidslinie	.6
Historien kort	.8
Artikler og vedtægter	.12
Regnskaberne	.16
Protokollerne	.18
Uddannelse	.20
En læredrengs lidelser	.22
Værktøj og værksteder	.26
Fra værkstedsorden til håndbog	.30
Arbejder	.32
Jubilæer	.38
Sammenlægningen i 2006	.40
Visioner	.41

Profilhøvl fra 1880'erne. Bl.a. anvendt ved fremstilling af dørgerigter.

Forord

Faglig stolthed og forandringsparathed

Det er ikke uden en passende ydmyghed og respekt, jeg ser tilbage på en historie, der tog sin begyndelse under Christian IV i 1611 og som stadig udvikler sig under Dronning Margrethe II, den 15. monark i laugets historie.

Østdanmarks Snedkerlaug er en sammenlægning af 3 snedkerlaug: Roskilde Snedkerlaug, Slagelse Snedkermesterforening og Vordingborg Snedkerlaug. Denne sammenlægning skete i 2006, så egentlig har Østdanmarks Snedkerlaug 5 års jubilæum i år.

Vi har dog valgt at "arve" ancienniteten fra de sammenlagte laug, da 400 års historisk materiale er en guldgrube, som fortjener at blive dokumenteret for eftertiden.

Så i en moderne verden, hvor det er er altafgørende at holde fokus på nuet, og hvor fremsyn, strategisk planlægning og visioner er kernen til overlevelse, vælger vi altså at kigge lidt tilbage på fundamentet for vores fag i en del af dette jubilæumsskrift.

De enkelte laug vil vi naturligvis beskrive, men formålet med dette jubilæumsskrift er at beskrive den enorme udvikling, som faget har fungeret i gennem 400 år. Både fagligt og kulturelt.

Vi vil forsøge at tegne et billede af 400 år, hvor snedkerfaget stædigt har holdt fast i sine traditioner - samtidig med at man har tilpasset sig de faktiske sociale- og arbejdsmarkedsmæssige forhold i et foranderligt Danmark.

Jeg synes dog også, at vi - i et jubilæumsskrift - bør se fremad og vurdere vores mange muligheder i et fag, hvor viden, teknisk snilde og knowhow gør os til nogle af de dygtigste håndværkere i verden. Hvor vi erkender, at vore kvalifikationer i dag er stærkt funderet i 400 års faglig stolthed og forandringsparathed, som er præcis de værdier vi vil bære videre, og bygge de næste mange års snedkerarbejde på.

Afslutningsvis vil jeg gerne takke de tidligere oldermænd og andre laugsmedlemmer fra alle tre Snedkerlaug for indsatsen omkring tilblivelsen af dette jubilæumsskrift.

Med venlig hilsen

Hans-Jørgen Bruno Hansen

BRUNO HANSEN Furniture AIS

Oldermænd Østdanmarks Snedkerlaug 2011

I Roskilde Syge-, Hjelpe og Begravelseskasses lade (pengekasse) ligger Sygekassens oldermændskæde. Fremstillingsåret er ukendt.

Østdanmarks Snedkerlaugs nuværende oldermændskæde er fremstillet i forbindelse med Roskilde Snedkerlaugs 100 års jubilæum i 1988. Ved sammenlægningen af de tre laug i 2006 blev messingkransen omkring logoet udskiftet men en ring med Østdanmarks Snedkerlaugs navn.

400 år i overskrifter

Østdanmarks Snedkerlaug er en sammenlægning bestående af:

- Roskilde Snedkerlaug
- . Slagelse Snedkermesterforening og
- Vordingborg Snedkerlaug.

De tre laug har selvfølgelig et fælles formål, men en meget forskellig historie. Ligeledes er der stor forskel på, i hvor høj grad protokoller og andet historisk materiale er arkiveret og/eller tilgængeligt.

I denne jubilæumsbog vil vi derfor forsøge at give et tidsbillede af faget gennem 400 år gennem en række eksempler illustreret med det materiale, der er til rådighed.

På dette opslag viser vi de vigtigste datoer i laugets historie sat op i en tidslinie.

På de næste sider uddybes hændelserne.

Snedker ved sin høvlebænk i 1767. fra "Haandværkest Kulturhistorie", København 1982.

Historien kort

Nogle af de vigtigste datoer de sidste 400 år

Starten i 1611

Østdanmarks Snedkerlaug har rødder mere end 400 år tilbage i tiden. Det har vi i kraft af, at Roskilde Snedkerlaug blev stiftet i 1611.

Først fra midten af 1500-tallet kender man noget til snedkerlaug i Danmark. Præcis hvornår laugene i Roskilde er opstået ved man ikke, men den ældst bevarede protokol har optegnelser fra tidsrummet 1611 til 1686. Vi sætter derfor 1611 som det officielle år for oprettelsen af Roskilde snedkerlaug.

Der kan godt have været et laug i Roskilde før den tid, da Roskilde allerede i 1500-tallet husede flere dygtige snedkere og billedskærere. De leverede inventar til kirker med tilknytning til byen. Det vil være usansynligt at de ikke på én eller anden måde havde organiseret sig og aftalt priser, så de ikke udkonkurrerede hinanden.

Uder alle omstændigheder var det praktisk at slutte sig sammen og derfor opstod laugene.

Kongelig forordning 1613

I 1613 ophævede Christian IV alle landets laug. Det anfægtede dog ikke snedkerne i Roskilde, der fortsatte deres virke ufortrødent. Det ser man af at der, både i 1617 og i 1621, blev indskrevet læredrenge.

Laugene tillades igen

I 1621 og 1622 blev det igen tilladt at oprette laug. Roskilde snedkerlaug fik som følge heraf en ny "Skrå", som er laugets love og vedtægter. Skråen består af en række artikler, som er retningsgivende for laugets daglige virke.

Nye artikler 13. maj 1674

36 nye artikler eller retningslinier blev vedtaget i 1674. De var helt igennem præget af tysk laugsskik, da det var helt normalt, at svendene rejste rundt i Europa og tilbød sit arbejde til udenlandske mestre. Inspireret af

fremmede skikke - hovedsageligt fra Tyskland - blev disse artikler skrevet ind i Roskilde Snedkerlaug.

Læs mere om artiklerne på side 12.

23. december 1681

Den 23. december 1681 fulgte Kong Christian V op på Kong Christian IV's bestræbelser på at komme laugene til livs. Han udstedte "Forordning om Handverks Svenne och drenge i Kjøbstæderne". Hans bestræbelser løb dog ud i sandet.

20. januar 1723

Efter nye forordninger, skulle laugene møde op på rådhuset og få bekræftet sit valg af oldermand.

Lars Andersen var død og laugene havde valgt Snedker Knud Hansen som ny oldermand, hvilket magistraten bifaldt.

30. juni 1738

I løbet af 1700-tallet blev det sværere og sværere for laugene at holde arbejdet inden for egne rækker. Snedkersvende fik ved kongelig bevilling mulighed for at ernære sig forskellige steder - også uden for den by, de boede i. Der var hele tiden stærke bestræbelser på at mindske laugenes betydning. Meget betegnende for de vanskeligheder, der var at slås med, blev Roskilde Snedkerlaugs Syge, Hjælpe- og Begravelseskasse stiftet d. 30. juni 1738. Senere skulle den vise sig at være vejen videre for snedkerne i Roskilde, da laugene senere blev forbudt.

1. maj 1743

Formynderiet greb om sig og nu skulle øvrigheden også have forvist de såkaldte mesterstykker. Altså arbejder som en svend udførte for at blive beskattet som mester. Denne dato mødte "hele det vellovlige Snedkerlaug" op for Rådstueretten og fremstillede snedkersvend Anders Larsens mesterstykke. Det bestod af "en ordentlig Afrids til en Tresur

samt et brætspil, ind og udvendigt behørigt indlagt". Anders Larsen begærede - de anbefaling fra Snedkerlauget - overfor Rådhusretten, at måtte nedsætte sig som Snedkermester og Borger. Dette blev ham tilstået.

1758

Roskilde Snedkerlaug får sin "Velkomst". En fantastisk kobberopsats, der belv brugt som afslutning efter lærlingeindvielsen, kaldet "Behøvlingen". Se side 22.

21. marts 1800 - 3. november 1832

Ny kongelig forordning

I år 1800 kom en ny kongelig forordning om håndværkslaugene i København. I 1832 blev den udvidet til at gælde alle landets laug.

Den blev udstedt af Kong Christian VII og var afgjort begyndelse til enden for laugene. Christian VII var træt af laugenes indspisthed, som forhindrede de fri markeds kræfter og vanskeliggjorde fremskridt og udvikling. Derfor bestemte han, at håndværkere kunne nedsætte sig i købstæderne uden at skulle indtræde i et laug. Det var de såkaldte "Frimestre". Men det skulle vise sig, at laugene var andet og mere end sammenslutninger med drikkelag - at det faglige i sidste ende var det vigtigste - og at laugene derfor alligevel viste sig at være levedygtige. Omend med mindre indflydelse end tidligere.

I forordningen afskaffede Christian VII også "Behøvlingen" som han anså for en af de "rå og vilde sæder" der ikke hørte et moderne samfund til.

Han forbød også traktementer af enhver art efter et mesterstykkets godkendelse. Et klart slag mod laugenes festlige del af ceremonierne.

5. juni 1849 Grundloven

Den fri og uhindrede adgang til erhverv blev slået fast som en grundregel. Laugsvæsenet trues for alvor.

29. december 1857 Næringsloven

Grundlaget for landets laug forsvandt i praksis, da laugenes "Udelukkende næringsret" bortfaldt. Et laug kunne dog bestå, hvis mindst 5 af laugets medlemmer stemte for. Snedkerne i Roskilde fortsatte.

24. januar 1862 Ministerielt Cirkulære

Nu skulle laugene lukkes. Kun laug, der fik indenrigsministeriets anerkendelse kunne fortsætte og resten opfordredes til at overgå til "Fri, alle Byhåndværker omfattende foreninger". Det belv også slået fast at svendenes pligt til at erlægge "Syge-, Fattig- og Tidepenge" var ophævet. Nu regnede man med at have sat endeligt puktum for laugsvæsenet i Danmark.

15. april 1862

Men Roskilde Snedkerlaug opgav ikke så let. Man havde jo Sygekassen fra 1738, og denne dato var der laugssamling, hvor oldermanden og 13 svend mødte op. Det blev besluttet, at svendenes formue på 176 rigsdaler og 66 skilling samt Velkomsten og en Laugskande (Se side 25) skulle overgå til Sygekassen. Lauget levede videre og undgik at få laugsgenstandene konfiskeret.

Godt set af datidens svende, da man nu både kunne følge med tiden og samtidig holde fast ved nogle af de gamle traditioner.

Der oprettedes en sparekassebog der først afsluttedes i 1930 og lauget var én af Roskilde sparekasses allerførste kunder.

8. juli 1862

Byrådet stadfæstede oprettelsen af Sygekassen.

4. april 1870

Kongelig underskrift stadfæster Sygekassens vedtæfter.

5. april 1888

Roskilde Snedkermesterforening stiftes. 14 mestre mødte op og Fritz Andersen blev valgt til foreningens første formand. Roskilde Snedkerlaugs Syge, Hjælpe- og Begravelseskasse fortsatte dog sit virke parallelt med den nye Snedkermesterforening.

14. april 1888

Slagelse og Omegns Snedkermesterforening stiftes af Ludvig Christensen. Han fik følgeskab af snedkermestrene A. Gotthardt, Jeppesen, P. Mortensen, N. Olsen, R. Larsen og Fr. Thomsen.

15. marts 1943

Vordingborg Snedkerlaug stiftes. Der er ikke gemt protokoller eller anden dokumentation fra denne tid. I den sidste protokol fra Vordingborg Snedkerlaug er første forteg-

nelse fra generalforsamlingen i 1973 og den sidste fra d. 22. september 2001.

5. april 1963

Roskilde Snedkermesterforening fejrer 75 års jubilæum og skifter navn til Roskilde Snedkerlaug.

29. november 2006

De tre snedkerlaug gennemfører en sammenlægning og afholder en stiftende generalforsamling for Østdanmarks Snedkerlaug i Køge. (Se side 40).

Epilog

Uanset hvor store anstrengelser man har gjort sig for at komme laugsvæsenet til livs, består det altså den dag i dag. Det beviser, at faget er forandringsparat og forstår at tilpas-

se sig nye tider. Men det viser også, at der er et reelt behov for laug, hvor mestrene mødes og udveksler erfaringer. Det er helt naturligt, at der bliver færre laug, når virksomhederne bliver større og dermed også færre.

Det vigtigste er, at vi opretholder de faglige netværk og skaber fælles talerør for vort fag. Det er nok ikke slut med laugssammenlægninger, og det er kun af det gode. For så råder vi over en organisation, hvor vi kan fremstå som en samlet helhed i samfundsdebatten og i det fagpolitiske spil.

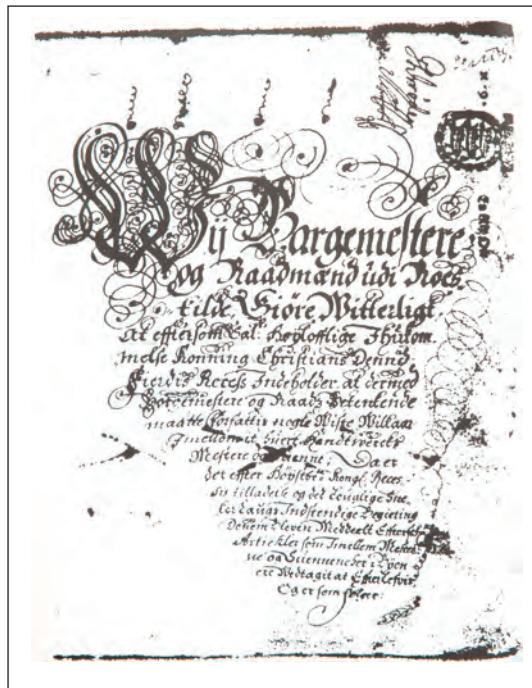
Laugene har naturligvis ikke samme indflydelse som i 1600-tallet, men vi har indflydelse, og den gør vi gældende, når det er påkrævet.

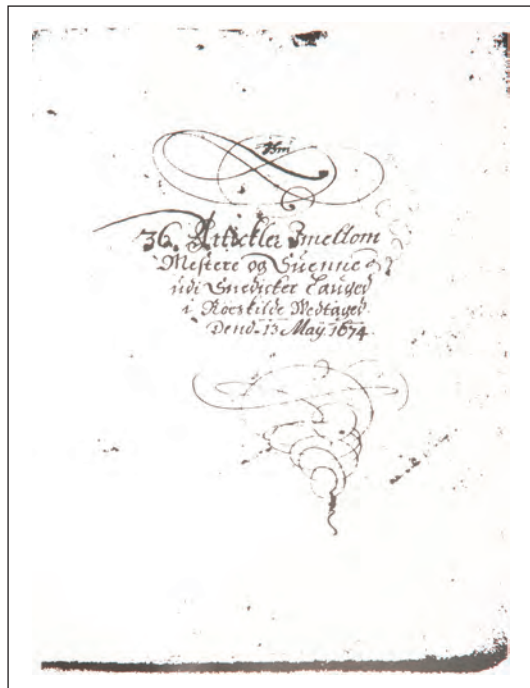
Navere på valse. En gammel tradition, der har holdt helt op til vore dage, hvor svende går rundt i Europa og tilbyder deres arbejdskraft, videregiver skikke og formidler godt håndværk.

Artikler og vedtægter

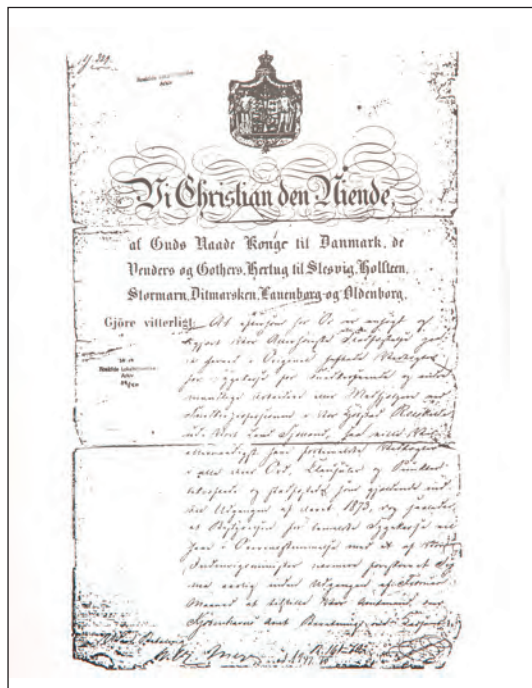
Et uddrag af laugets artikler fra 1674 giver et billede af stort fagligt og socialt engagement.

Første side af laugsartiklerne fra 1674.

Sidste side af laugsartiklerne fra 1674.

Første side af snedkerlaugets vedtægter fra 1873.

Nye artikler 13. maj 1674

36 nye artikler eller retningslinier blev vedtaget i 1674. De var helt igennem præget af tysk laugsskik, da det var helt normalt, at svendene rejste rundt i Europa og tilbød sit arbejde til udenlandske mestre. Inspireret af fremmede skikke - hovedsageligt fra Tyskland - blev disse artikler skrevet ind i Roskilde Snedkerlaug.

De er særdeles udførlige og beskriver i detaljer f.eks. hvordan man skal tage imod en farende svend, der kommer til byen for at søge arbejde. Det nævnes i den forbindelse bl.a. at får han arbejde hos en mester, skal han betale 6 skilling, som straks drikkes op på kroen før han føres til sin mesters hus.

I en anden artikel (Artikel nr. 10) beskrives hvordan datidens kroophold bør forløbe. Svendene havde deres "egen" kro, der var til at kende på laugsskiltet. Det var normalt at man bar våben, og ved ankomsten til kroen skulle alle våben afleveres til Skafferen, som holdt det i forvaring til alle havde forrettet deres ærinde. Undlod man af aflevere, kostede det 3 Mark i straf. Et betragteligt beløb på det tidspunkt.

Ved afrejse fik svendene deres våben igen, såfremt de var i en sådan stand, at de kunne bære det uden risiko for andres vellevned.

Artikel nr. 23 siger også noget om tidens ånd. Den siger, at ingen svend må udfordre an anden med en kårde. Den der opfordrer må bøde en rigsdaler og den der går med en halv rigsdaler.

Laugene forsøgte altså at holde ro i rækkerne hos de farende svende, der gæstede byen, men artiklerne gjaldt også for lokale svende.

Artikel nr. 9 omhandler sengetid. Ingen svend må blive fra sin mesters hus længere om aftenen end til kl. er ni. Bøden for overtrædelse var 8 skilling.

I artikel nr. 25 bliver det alvor: Ingen svend må bringe nogen letfærdig kvindfolk med sig udi deres sammenkomst. Bøde: Hele 24 skilling.

Mange af artikler indeholdt således disciplinære forordninger, som alle svende var underlagt.

Men andre artikler indeholder bestemmelser med klare sociale aspekter.

Artikel nr. 27 siger f.eks.: Hvis en svend rammes af sygdom og ikke kan tage vare på sig selv, skal den yngste svend første nat våge over ham. Dersom han behøver det flere nætter, skal en anden svend fra et andet værksted vågen den anden nat, indtil han kommer sig noget.

Dette er en klar fordel for mestrene i laugget, da man hjælpes ad med at få svende på fode på tværs af medlemsværkstederne.

Artikel nr. 26 og 28 omhandler døden. I nr. 26 står at hvis nogen i laugget afgår ved døden, skal svendene følge den døde til sidste hvilested. Nægter de at følge med mester må de bøde 8 skilling første gang.

I artikel nr. 28 står: Hvis en svend dør og ikke har råd til sin begravelse, skal han hjælpes af svendenes lade (pengekiste), så vidt det er muligt.

Allerede på dette tidspunkt var laugget altså en slags socialt sikkerhedsnet på visse områder.

Regnskaberne

Fra Lade til login

Der har lige siden Snedkerlaugenes start været holdt strengt orden på regnskaberne.

Laderne

Helt fra begyndelsen i 1611 blev laugenes formue opbevaret i en "lade", dvs en pengeskiste. Den første lauglade havde hele tre låsesystemer, der skulle låses op i en helt bestemt rækkefølge før det lykkedes at skaffe sig adgang til indholdet. Det var næsten lige så omstændigt som nutidens Nem-ID.

Laderne var i oldermandens varetægt.

Laderne var laugenes kasse helt frem til sparekassernes opståen, og den ældst bevarede sparekassebog er fra 1833.

Sparekassebogen fra 1833.

Laugsladen var laugenes kasse. Dette er Roskilde Snedkerlaugs lade fra 1611. Den er i sagens natur blevet gennemgribende renoveret flere gange de sidste 400 år, sidste gang i 1926 af snedkermester Frederiksen.

Roskilde Snedkerlaugs Syge-, Hjelpe- og begravelseskasse blev stiftet 30. juni 1738, hvor denne lade var den fysiske "kasse" hvor midlerne opbevarede. Laden er indvendigt udsmykket med smuk intarsia. (Se side 00).

1888	1888	1888	1888	1888	1888	1888
Januar	April	Juli	Oktober	Januar	April	Juli
Ludvig Christensen	Betalt	Betalt	Betalt	Betalt	Betalt	Betalt
A. Gotthardt	Betalt	Betalt	Betalt	Betalt	Betalt	Betalt
Jeppesen	Betalt	Betalt	Betalt	Betalt	Betalt	Betalt
P. Mortensen	Betalt	Betalt	Betalt	Betalt	Betalt	Betalt
N. Olsen	Betalt	Betalt	Betalt	Betalt	Betalt	Betalt
R. Larsen og	Betalt	Betalt	Betalt	Betalt	Betalt	Betalt
Fr. Thomsen	Betalt	Betalt	Betalt	Betalt	Betalt	Betalt

Det allerførste opslag i Regnskabsbogen for Slagelse Snedkerlaug fra 1888.

Regnskabsbøgerne

Regnskabsbøgerne i Slagelse Snedkerlaug er bevaret helt tilbage fra stiftelsen i 1888.

I begyndelsen ser det ikke ud til at regnskabskravene var særlig udtalte. På det allerførste opslag var der således plads til hele fire års fortegnelser. Disse gik i al sin enkelthed ud på at registrere om medlemmerne havde betalt deres kvartals-kontingent.

Det fremgår af bogen, at de stiftende medlemmer var snedkermestrene:

- Ludvig Christensen
- A. Gotthardt
- Jeppesen
- P. Mortensen
- N. Olsen
- R. Larsen og
- Fr. Thomsen.

Medlemsløn	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957
Johan Larsen	3,00	5,00	3,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00
A. Gotthardt	3,00	5,00	3,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00
Jeppesen	3,00	6,17	5,70	6,23	6,77	6,20	7,82	8,22	8,22	8,22	8,22
P. Mortensen	3,00	14,94	16,00	15,39	17,19	14,40	14,60	13,78	13,78	13,78	13,78
N. Olsen	3,00	6,83	6,90	7,25	7,44	7,29	7,16	7,74	7,74	7,74	7,74
R. Larsen og	3,00	5,17	5,77	5,77	5,77	5,30	5,27	5,27	5,27	5,27	5,27
Fr. Thomsen	3,00	6,32	6,20	6,38	6,44	5,60	6,01	6,50	6,50	6,50	6,50
Over	3,00	5,72	5,30	5,42	5,50	5,32	5,32	6,73	6,73	6,73	6,73

Transport Ifs Samlet Bøg	Indtægter	Udgifter	SALDO
Rente 31. Dec. 1947			
Rente 30. Juni 1948	39,60		39,60
Rente 31. Dec. 1948	38,70		78,30
Rente 31. Dec. 1949	79,98		158,28
Rente 31. Dec. 1950	82,79		241,07
Rente 31. Dec. 1951	91,87		332,94
Rente 31. Dec. 1952	101,10		434,04
Rente 31. Dec. 1953	105,90		539,94
Rente 31. Dec. 1954	108,27		648,21
Rente 31. Dec. 1955	110,63		758,84
Rente 31. Dec. 1956	115,10		873,94
Rente 31. Dec. 1957	114,70		988,64
Over			307,84

I slutningen af 40'erne var der også orden i papirerne.

I bøgerne fra 1947-48 har skikken med kvartalsafregning ikke ændret sig. Det har medlemstallet dog og vi kan lige skimte en indmeldelse pr. 1. januar 1947 nederst på siden i bogen under sparekassebogen.

Medlemstallet var i 1947 oppe på 22 mestre i Slagelse og Omegn. Ser man nærmere på adresserne er de fleste fra Slagelse by, så det vidner om hvor mange værksteder, der var plads til i efterkrigstidens Danmark i en relativt lille by som Slagelse.

Det var også dengang det var værd at have sine penge stående i Sparekassen. For på trods af, at Sparekassen skiftede fra en halv-

årlig rentetilskrivning på ca. 1,75% pr. halvår til noget mindre 3,53% pro anno i 1949, så lå renten på indskuddet pænt omkring 4% i perioden 1952 til 1957.

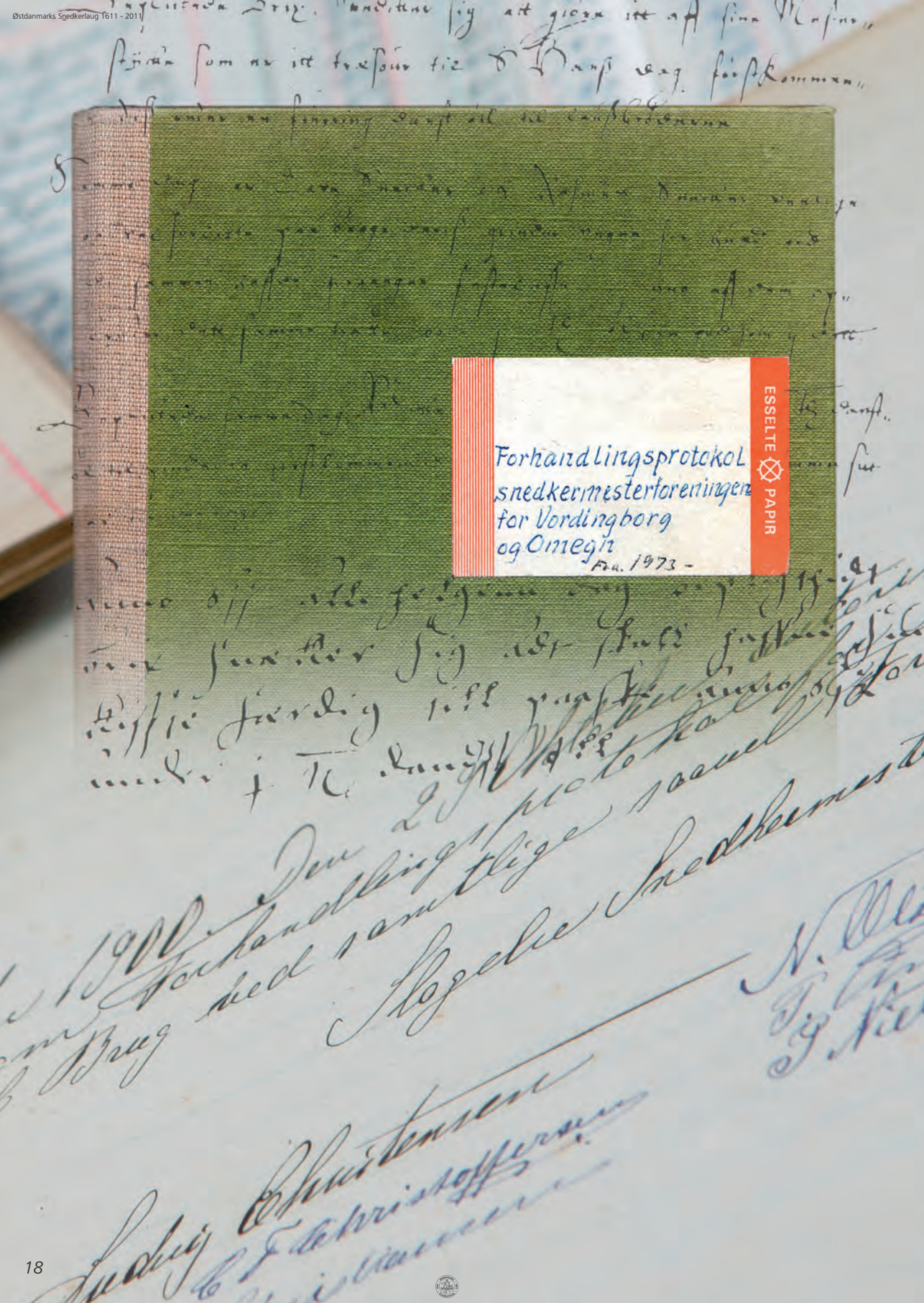
I dag har vi hos Østdanmarks Snedkerlaug en rente på indestående på **0,8%**.

Til gengæld var der ikke de store bevægelser på kontoen. Alle ind- og udbetalinger blev ordnet i laugget, og kun når det skønnedes at man virkelig red på en bølge af velstand blev der sat penge ind på kontoen. Der er således sat kr. 200,00 ind den 22. maj 1954. Den eneste post - udover renttilskrivningen - i en periode på 10 år.

I dag er vi gået fra lader til login, så alle ind- og udbetalinger foretages via netbank, og selv de mindste transaktioner kan dokumenteres med en bankudskrift.

Dato	Rente
31. dec 47	1,74% halvårligt
30 juni 48	1,75% halvårligt
31 dec 48	1,75% halvårligt
31 dec 49	3,53% pro anno
31 dec 50	3,53% pro anno
31 dec 51	3,78% pro anno
31 dec 52	4,04% pro anno
31 dec 53	4,03% pro anno
31 dec 54	4,12% pro anno
31 dec 55	4,04% pro anno
31 dec 56	4,03% pro anno
31 dec 57	4,03% pro anno

I sparekassebogen kan man f.eks. følge renteutviklingen over en 10-årig periode

Protokollerne

Der er bevaret protokoller helt tilbage fra 1611.

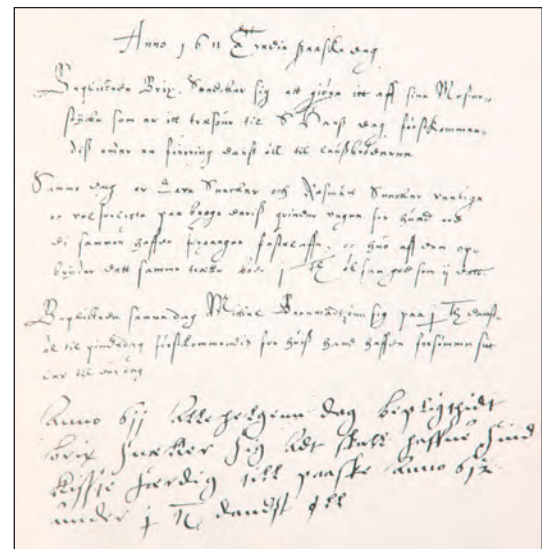
De ældste af slagsen er dog ikke i laugets varetægt, men ligger arkiveret på Nationalmuseet. Det er de originale protokoller fra Roskilde Snedkerlaugs stiftelse i 1611.

Lauget er derimod i besiddelse af alle protokoller fra Slagelse Snedkerlaug. Dengang Slagelse Snedkermesterforening. Interessant er det, at hvor der findes regnskabsbøger helt tilbage fra stiftelsen i 1888, så er den første protokol, der godkendes som forhandlingsprotokol, dateret år 1900.

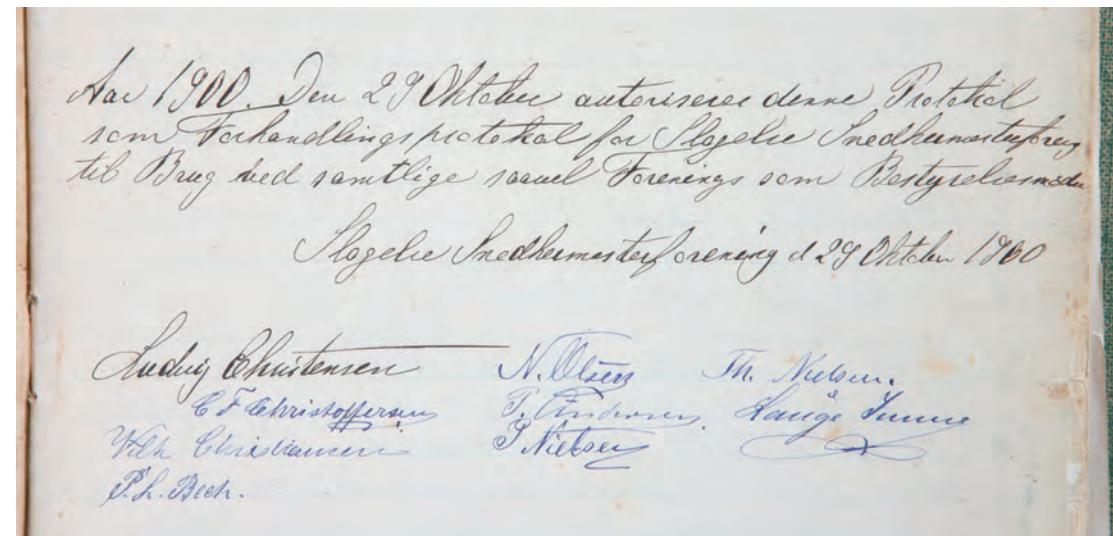
De ældste protokoller er spændende læsning. Således søgte Niels Madsen optagelse i laugget i 1615. Men i laugsprotokollen står: "Selvom han haver gjort Laugsrettigheder, som de andre Laugsbrødre haver gjort før ham, hvilket vi ikke kan fornægte ham, efterdi han haver lært sit Håndværk ærligen. Men den kvindfolk, som han haver trolovet sig med, vil vi ingenlunde have tilstede i vort Laug. Deslige bepligtigede han sig, at samme Kvinde heller ikke skal komme i vort Laug, uden at det sker med det ganske Laugs Billigelse". Dette forbud måtte Niels Madsen skrive under på, og det siger lidt om, i hvor høj grad laugene havde indflydelse, når de

således kunne udtale sig om en laugsbroders kommende kone.

Den slags historier forsvinder helt i senere protokoller, og i de nutidige protokoller er indholdet reduceret til alene at indeholde møde- og bestyrelsesreferater.

Første side i Roskilde Snedkerlaugs ældste protokol fra 1611. Den opbevares i dag på Nationalmuseet.

Første side i Slagelse Snedkermesterforenings forhandlingsprotokol er pudsigt nok dateret mere en 12 år efter laugets stiftelse i 1888. Regnskabsbøgerne går hele vejen tilbage til starten, men det var naturligvis også vigtigt at have overblik over økonomien.

Uddannelse

En mesteruddannelse i mere end 400 år.

Mesterstykker

Alle har hørt om svendestykker. Men i laugets tidligste historie fandtes også begrebet mesterstykke.

Et mesterstykke var en form for optagelsesprøve, hvor en svend, der ønskede at ned-sætte sig som snedkermester, skulle forevise et mesterstykke for laug.

I de gamle protokoller beskrives, hvorledes f.eks. Bric Michgell flere gange forsøgte at opnå optagelse i laug. Han var indvandrer fra Tyskland, og skulle således på lige fod med alle andre, der ønskede at oprette værksted i byen, forevise et mesterstykke. Det gjorde han så, men der måtte hele tre mesterstykker til før Brix Snedker blev anerkendt af laug. Senere anerkendtes han som en af de ypperligste billedskærere i landet og opbyggede et af Danmarks største værksteder.

Svendestykker

Før en lærling blev anerkendt som fuldbyrdet snedkersvend skulle han i 16- og 1700-tallet gennem en række ritualer, før han fik sit svendebrev. Læs mere om den såkaldte "behøvling" på side 22.

Disse ritualer er forlængst afskaffet, men princippet med at udarbejde et svendestykke har overlevet helt op til i dag.

Formålet er naturligvis at få fastslået, at mester har oplært sin lærling på bedste vis, og at han selvstændigt kan udføre et stykke krævende snedkerarbejde inden for en angivet tidsramme.

Skuemestre

I mange år var det laugene der afgjorde, om en lærings arbejde var egnet til udstedelse af svendebrev.

I dag er uddannelsen tilpasset nye tider og en lærling kan vælge at uddanne sig som bygnings-snedker, møbelsnedker eller orgelbygger på mellem 3 og 4 år. Vælger vedkommende at uddanne sig til træoperatør eller bygningsmontør tager dette 2 år. Alle uddannelser er stadig en mesterlære, men med indlagte skoleophold på landets tekniske skoler.

Efter læretidens udståelse skal lærlingen til svendep prøve. Her overvåges hans arbejde og især det færdige resultat af svendeprovekommissionen, bestående af et antal skuemestre. Flere af bestyrelsesmedlemmerne i Østdanmarks Snedkerlaug fungerer i dag som skuemestre, og vurderer således kvalite-

ten af det udførte arbejde.

Det er stadig muligt at tildele prøven ekstra anerkendelse i form af "Ros" eller en bronze eller sølvmedalje.

Alle lærlinge føres til protokol af svendeprovekommissionen.

Nedenstående ses et opslag fra en sådan bog fra 1979, hvor noget kunne tyde på at bygnings-snedkerlinien var den mest efterspurgt.

To lærlinge opnåede karaktererne 7,50 og 8,00 og bestod med ros. En lærling fik karakteren 8,50, hvilket kvalificerede ham til en bronzemedalje.

Bogen opbevares af Østdanmarks Snedkerlaug.

SVENDEPROVEKOMMISSIONEN SØRØ AMT		Amt 19 79		Svendeprovns Art	Time-tal	Karakter						Læremesterens Firmanavn	Postadresse
Dato	Lærlingens Navn	Fødselsaar og -Dag				Arbejde	Tegning	Kasseret	Antaget	m. Ros	Bronze		
1979. 28-4.	Gyrd Jimminy Oxenbøl Helmøvej 48-493 Brøndby	4-11-59	Standard (bygg)	40	6,75					8,50		Mads And Maskinmødtki Eln. Helleberg søn	200 kr.
28-4.	Torjus Prosenen Montegadevej 84-4100 Ringsted	20/2-58	Standard (bygg)		6,00				7,50			Torjusm. F.V. Bamberg Jernbanevej 10-4100 Ringsted	200 kr.
28-4.	Jan Christensen Sch. Strandgade 23	4/2 55	Standard (bygg)		6,00				5,50			Tom Snedker, Knud Hamn d.29 Fældevester 4193 Fjernerlev	200 kr. 2 løvpr.
28-4.	Benny Luf Mathon Alleud Hornvej 42	14/6 58	Standard (bygg)		6,50					8,00		Ludlum Brune Hamn Pilegårdsvej 21 Skovsøvej	200 kr.
28-4.	Loren An Gantinder Egnsvej 28	9/4 59	Standard (bygg)		7,50				6,75			Hagbe Maskinmødtki E.V. Christensen Jernbanevej 26	400 kr.
28-4.	Palle	2/10 58	Standard (bygg)		7,00				6,50			Ludlum Ewald Mathon Hornvej 28-42 Skovsøvej	200 kr.
										5,50		Ludlum R.P. Dal Løvvej 40	200 kr.

"Velkomsten" er en kobberopsats fra 1762. Østdanmarks Snedkerlaug er det eneste i Danmark, der stadig er i besiddelse af sine gamle laugssager.

Velkomsten

Afslutningen på en læredrengs lidelser - et tidsbillede.

Behøvling

Behøvling er en af de skikke, der er opfundet af snedkere til brug ved svendeindvielse, altså det tidspunkt, hvor en lærling var udlært og færdig med at være læredreng og nu stod for at skulle optages i svendenes lav.

Han skulle med andre ord til at være behøvlet.

Skikken er enestående, fordi ingen andre fag har haft et så omfattende ceremoniel, og fordi studenterne på Europas universiteter lånte den hos snedkerne.

Behøvlingsskikken er kommet ind i dansk håndværk med Zünften i begyndelsen af 1600-årene. Den er lånt fra det tyske område. Derfor foregik meget af ceremoniens indhold på tysk; det var meget praktisk, da de nye svende helst skulle tilbringe en tid "på valsen" for at lære nyt. Flertallet gik sydpå som navere.

Det bemærkelsesværdige ved skikken var de mange løjer. Aktørerne var udklædt i fantasifulde dragter. Til stede er en "præst", nogle faddere, der skulle bevidne den dåb, der indgik i skikken, en klokker) og en række tilhørere.

Præsten holder en lang, ugudelig "høvlepræken", fyldt med grovheder og seksuelle hentydninger. Han fortæller "kosvansen", hvor foragtelig han er, og belærer ham om de fem søjleordner eller de fem søjler.

Meningen var at lærlingen skulle ændres fra en rå træklods til en smuk søjle, hvis fornemste funktion er at bære en tung byrde. Et andet formål med prædikenen var at indvie svenden i fagets særlige skikke som de hilseceremonier, der var nødvendige for at svende kunne kende hinanden og holde bønhaser ude af faget. Kun svende og mestre kendte formularerne; de blev skjult for alle andre.

Under prædikenen hives kandidaten i håret,

væltet ned af stolen og mishandles grundigt en sidste gang, før han bliver et anstændigt menneske og en respektabel kollega. Efter prædikenen foregår selve behøvlingen. Her behandles kandidaten som en rå træstamme, der skal både måles, tilhugges og høvles. Udmålingen kunne foregå med en stor passer forsynet med en pensel i enden af det ene ben. Penselen blev dyppet i sort farve og dygtigt ført hen over svendens ansigt. Kanterne blev hugget af ham, og værst gik det ud over "der großen knast", kønsdelene. Den skulle hugges af med mindre en jomfru blandt tilhørerne bad om nåde. Det var gerne mesters datter, der her optrådte som uberørt jomfru.

Han behandlede med overdimensioneret værktøj, ikke blot høvl, passer og vinkel, men med stemmejern, økse og andet - alt sammen for at omforme ham fra det uvidende, næsten umenneskelige væsen til et nyttigt medlem af standen. For at slippe for yderligere plagerier får han lov til at give en omgang øl eller vin. Løjerne sluttede gerne med dåb, hvor svenden får et nyt navn. Han er nu fuldgældigt medlem af lavet og kan drikke en skål med de øvrige svende. Han fik lov at drikke af "Velkomsten". Et stort kobberbæger. Roskilde Snedkerlaugs Velkomst er afbildet på modsatte side.

Prædiken og dåb, vittigheder og anden forargelig optræden kunne det være lige meget med, men behøvlingen som sådan ansås for uundværlig. Svendene ville ikke blive anerkendt, hverken i Danmark eller i udlandet, hvis de ikke var behørigt behøvede.

Ikke alle byer havde behøvlingsret. Det betød, at nye svende undertiden måtte rejse langt for at blive ordentlige svende.

Forbud og tilladelser til behøvling skiftede igennem det følgende århundrede indtil den sidste kongelige forordning af 21. marts

1800, der endeligt forbød behøvlingsceremonien.

Det var en postgang for sent. Skikken havde mistet sin betydning, men kongen fik det sidste ord i den sag.

Der er kun en enkelt reminiscens. Selve ordet ubehøvlet. Mange er det, men de færreste tænker over, hvad det betyder.

Men meget vand er løbet i åen siden 16- og 1700-tallet og i dag er det minimalt hvad lærlingene skal igennem efter at have bestået svendeprøven.

Svende på valsen

Det var ikke ualmindeligt at en nyuddannet svend gik på valsen - dvs. at han gik fra by til by og tog arbejde, hvor han kunne få det.

Når disse svende f.eks. rejste til udlandet, hvad de ofte gjorde - havde de skitsebøger med, hvor de tegnede og noterede de ting ned som var nyt der, som de så kunne bruge når de kom til andre byer - eller også når de kom tilbage til Danmark. Denne skik med udveksling af ideer galdt selvfølgelig også for de udenlandske håndværkere, der tog deres specialviden med sig, når de rejste rundt i Europa.

Det var en naturlig formidling af viden over landegrænserne. Ofte kom mange nye teknikker fra det sydlige Europa - hvorfra de langsomt blev udbredt til nordeuropa. De danske håndværkere overførte så den nye viden, så den kunne bruges under lokale forhold i Danmark.

Det første en svend gjorde, når han på sin vandring kom til en by, var at søge ind på sit fags herberg. Ofte var der et herbergshus et fælles hus - for de mindre håndværk.

Hvis det var et fælles hus, så havde hvert fag sit bord i herbergssalen. For at man kunne se, hvor ens laug holdt til, var der over hvert bord ophængt et stueskilt med fagets symboler.

Når svenden skulle søge arbejde, var der på herberget ophængt en mestertavle, hvorpå mestrene var opført i rækkefølge, fra den ældste til den yngste. Svenden skulle så henvende sig til den mester, der stod øverst og først når denne ikke havde mere beskæfti-

gelse at tilbyde, måtte svenden kontakte den næste mester i rækken.

Skjoldene på Velkomsten

I Roskilde havde man en tradition, hvor hjemvendte naversvende fik mulighed for at hænge et sølvskjold på Velkomsten. 3 af dem er specielt interessante. Her er nemlig en mønt vedhæftet skjoldet.

Senere blev det traditionen, at en afgående oldermand fik lov at hænge et skjold på Velkomsten.

Skjoldet fra 1773 med mønten fra Rusland. Det er Katharina den andens billed på den ene side og den russiske ørn på den anden.

Skikken er en enkelt gang fulgt op i nutiden med en skinnende sølvdollar fra 1964.

Laugskanden fra 1770 havde egentlig samme formål som velkomsten, men bruges ikke længere til sit oprindelige formål, da man er blevet mere oplyste om faren ved at drikke af kobbergenstande. I dag anvendes en glaspunchbowl fra Böhmen.

Værktøj og værksteder

Det er ikke mange de traditionelle snekerværktøjer, der anvendes i produktionen i dag. Her er et udpluk fra Victor Hansens værktøjssamling.

Rubank

Langhøvl til høvling af større flader, der skulle være absolut plane. Det lang land er medvirkende til at udjævne selv meget bløde ujævnheder og resultatet blev i en kyndig snekervends hånd altid perfekt.

Vinkel

Snekervinkel i træ. Det bløde materiale ridsede ikke som en metalvinkel og blev derfor også brugt ved udførelse af insartia.

Victor Hansen

Var medlem af det tidligere Vordingborg Snekkerlaug. Samlingen er unik og opbevares hos Mogens Hansen i Vordingborg.

Finérhammer

Når fineren kom ud fra finérovnen skulle den limes på træet. Det krævede stor erfaring for det skulle gå stærkt når fineren skulle glettes og bankes, så den blev helt jævn og ensartet.

Nothøvl

Før fræsereens tid måtte noter høvles ud. Uanset om det var i skuffer, i dørkarme eller blot i endetræ til samlinger var nothøvlen et uundværligt værktøj.

Falshøvl

Her en "venstre falshøvl". De fandtes nemlig i to versioner, så der kunne høvles med årene uanset åreretningen.

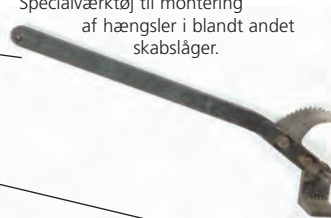
Stregmål

Til afsættelse af tykkelsesmål inden forarbejdning af træet.

Hængseljern

Specialværktøj til montering af hængsler i blandt andet skabslåger.

Tvinger

En skruetvinge øverst og en klemtvinge nederst. Princippet er ikke ændret siden de blev opfundet og man kan mistænke klemtvingen for at have givet inspiration til nutidens Quickgrip tvinger. Denne gamle model er mindst lige så hurtig at betjene.

Trappesav og stemmejern.

Ved produktion af trapper brugte svendene saven til at save siderne af noter præcist ud i dybden. Langt hurtigere end en nothøvl. Herefter stemmede man træet mellem sporene ud.

Profilhøvl

På gamle fodpaneler og dørgerigter er profilerne håndhøvede. Det kunne godt tage et par dage at høvle gerigterne til begge sider af en dør.

Konsekvenserne af industrialiseringen

Før industrialiseringen i slutningen af 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet var værktøjerne sådan set de samme. De var alle produceret i træ og metal, og det var håndværktøj altsammen.

Snedkerarbejdets karakter var også præget af, at det krævede veluddannede og håndværksmæssigt talentfulde svende til at udføre et godkendt stykke arbejde. En dygtig håndværker var i høj kurs og arbejdet tog den tid det tog.

Hvis man blot tænker på, at alle møbler var hånd-lavede, så forstår man bedre, at der nemt kunne ligge 5 til 10 snedkerier i en mindre købstad.

Men så blev først de mest rutineprægede opgaver automatiseret. Opskæringen af tømmer foregik med motordrevne storsave og senere kom høvle og slibemaskiner til. Det blev pludseligt muligt at producere halvfabrikata i stor målestok, og her led faget en del, da det ofte var de tidskrævende processer, der blev automatiseret først.

Da elektriciteten holdt sit indtog og det blev muligt at producere stærke el-motorer der larmede meget mindre, gik det for alvor stærkt. Det blev nu muligt at producere simple møbler hurtigt

og til en helt anden pris end hidtil.

Man udviklede på disse værktøjer og gik i nogle tilfælde fra manuel betjening til computerstyring af maskinerne. I dag udføres nogle processer af robotter, som foretager hele arbejdet selv.

Små specialværksteder kan endnu

De værktøjer en snedkersvend anvender i dag er nogle helt andre end for blot 100 år siden. Dog afhænger det af hvilket værksted han arbejder på. De mest moderne snedkervirksomheder anvender al til rådighed værende materiel for at optimere produktionen og effektivisere forretningen. Men der findes heldigvis stadig mindre, specialiserede værksteder, hvor det gamle håndværk holdes i hævd. Her udføres reparationer på gamle møbler, der omfineres eller hvor man stadig evner at reparere insartia.

I Østdanmarks snedkerlaug er det kun få, og som regel "modne" mestre, der stadig udfører det gamle håndværk.

Det er naturligvis en tanke værd, at det traditionelle håndværk fylder så lidt nu, men vi har heldigvis evnet at følge med udviklingen, og det snedkerarbejde, der udføres i dag, er snedkerar-

På Jørgen C. Nielsens værksted i 1908 gik svendene klædt i skjorte og vest. Hele fire svende ses til højre ved deres høvlebænke. Finérovnen kørte hele dagen og læredrengen i forgrunden står ved finéplassen og limer finér på plade. Mester står bagerst med bowleren. Se værkstedsordenen på næste side.

I 2006 var det nyeste værktøj noget, svendene skulle lære at programmere. Foto Tim Vladimir.

De bedste idéer består i deres grundform til evig tid. Tvinger og klemmer har ikke ændret sig i hundredvis af år, og netop dette værktøj har både været brugt ved opførelsen af Roskilde domkirke og her ved limning af skaller til Operaen i København. Foto Tim Vladimir.

bejde i 2011 præcis som det var snedkerarbejde i 1611. Men verden omkring os er forandret - og så er vi også nødt til at forandre os.

Det kræver stadig veluddannede og håndværksmæssigt talentfulde svende at udføre et godkendt stykke arbejde. De anvender blot nogle andre værktøjer! Og tingene tager stadig den tid det tager.

160.000 gange hurtigere

Det med tid er jo relativt, og her er et eksempel: Før tog det ca. 2 dage at profilhøvle 10 meter gerigter til en dør.

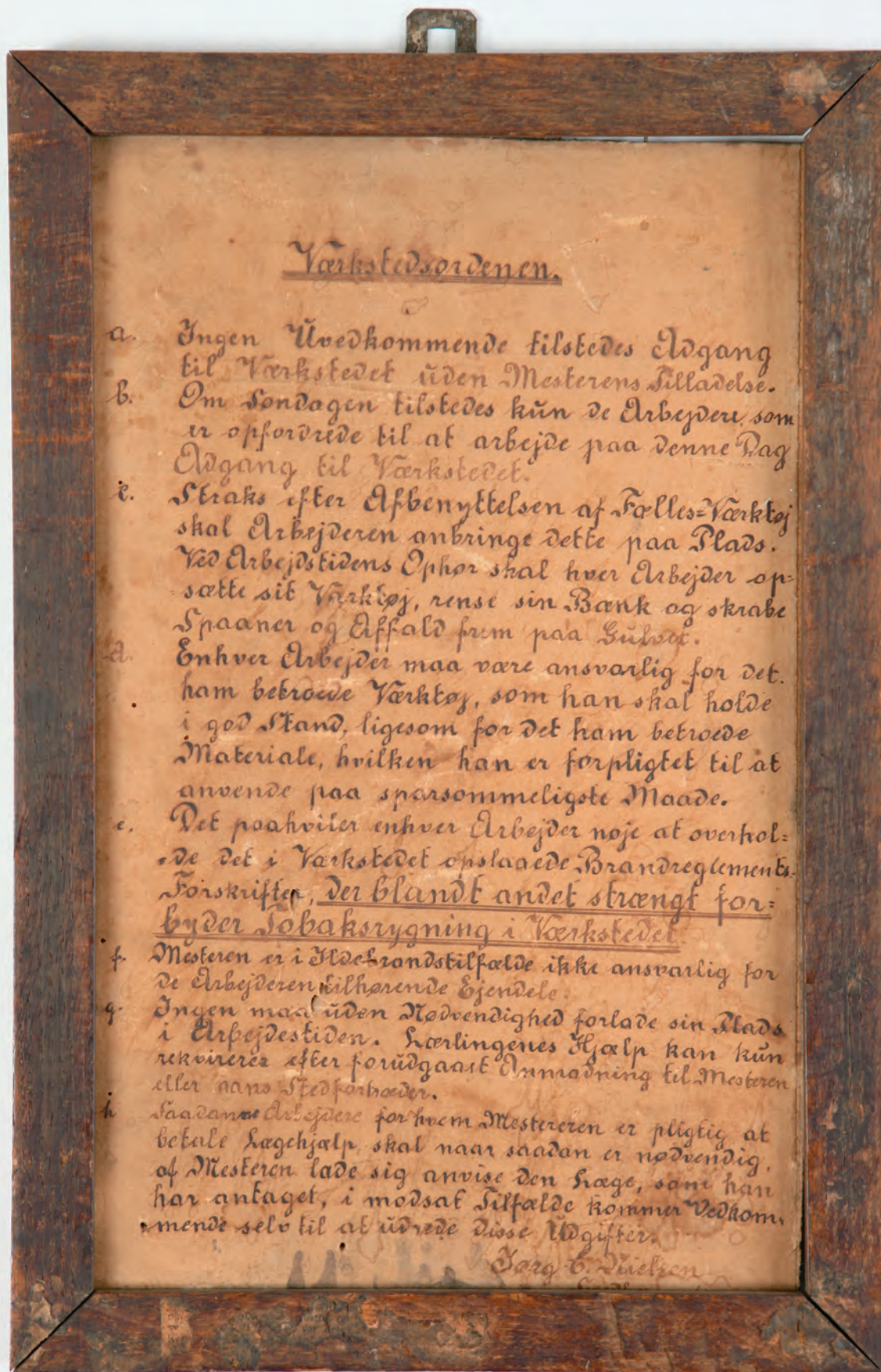
I dag køres brædderne gennem profilhøvlen med 100km/t. 100.000 meter på en time svarer til 27,77 meter pr. sekund og det vil sige, at de samme 10 meter gerigt er klar på 0,36 sekunder.

Det betyder, at der skulle bruges 160.000 svende med profilhøvl i to dage for at udføre det samme arbejde, som maskinen udfører på den tilsvarende tid.

Jo, der er sket en udvikling med vores værktøj!

Fra værkstedsordenen til håndbog

Der var engang, det kunne stå på én side.

“Orden i tingene” har ændret sig.

Den afbildede værkstedsorden til venstre hængte i Jørgen C. Nielsens værksted i Roskilde i 1908.

Heraf fremgår tydeligt, at det også på det tidspunkt var vigtigt at rydde op efter sig, at passe på sit værktøj og at anvende materialerne fornuftigt. Det var mester, der bestemte, hvem der skulle have hjælp af lærlingene og det var også mester, der bestemte, hvilken læge medarbejderne skulle behandles af - ellers kom de til at betale selv.

Motiverne har nok mest været forretningsmæssige, da begrebet bæredygtighed ikke rigtig fandtes i det danske sprog på daværende tidspunkt.

Men disse retningslinier blev nedfældet på et stykke pap, indrammet og hængt op på værkstedet.

Springer vi 103 år frem til idag er der tilføjet en side ca. hvert tredje år lige siden. Men så er virksomhedens politikker og holdninger også beskrevet ned til mindste detalje.

Til højre ses indholdsfortegnelsen til BRUNO HANSEN Furnitures håndbog. Ikke mindre en 39 sider med alt fra arbejdsforhold til bortskaffelse af affald.

Orden i tingene har ændret sig, men når virksomhederne bliver større og større, bliver der længere og længere mellem ledelsens samtaler med den enkelte medarbejder. Oplysningsniveauet skal dog stadig være højt - også overfor myndigheder og organisationer. Derfor er det nødvendigt med en detaljeret dagsorden.

I 1908 kunne man spørge mester - nu slår man op i håndbogen!

INDHOLD	
VIRKSOMHEDEN	5
Koncernstruktur	5
Vision	6
Værdigrundlag	6
Bestyrelse	6
Organisation	6
Ledelse	7
Medarbejdere	7
Salg	7
Produktion	8
Projektafdeling / projektstyring	8
Økonomi	8
Produkter	9
Referencer	9
Vi kan tilbyde vores kunder...	10
KVALITETSHÅNDBOG	12
Kvalitetsansvarlig	12
Kvalitetsstyringssystem	12
Procedure for kvalitetskontrol	12
Håndtering af fejl og mangler/afvigelser	13
Salg	13
Teknisk afdeling	13
Indkøb	13
Produktions-/procesforløb	14
Forsendelse/montage	14
Større projekter	15
Tavshedspligt	15
Kompetencer/kvalifikationer	15
Underleverandører	15
MILJØHÅNDBOG	15
Miljøpolitik	16
CSR - Miljøkrav	16
SIKKERHEDSHÅNDBOG	16
Sikkerhedspolitik	17
CSR - Sikkerhedskrav	17
CSR-Erklæring	17
BILAG	18
Corporate Social Responsibility (CSR)	18
Erklæring	19
1. Affald og genanvendelse	19
2. Arbejdsforhold - inkl. ulykker	20
3. Belysning	20
4. Brandsikkerhed	21
5. Børnearbejde	21
6. Diskrimination	23
7. Emballage	23
8. Farlige stoffer	24
9. Foreningsfrihed	24
10. Kemikalier	25
11. Korruption	26
12. Lægehjælp og førstehjælp	27
13. Løn og ansættelsesforhold	27
14. Psykisk arbejdsmiljø	28
15. Sikre bygninger	28
16. Spisefaciliteter og drikkevand	29
17. Temperatur	30
18. Toilet- og badeforhold	30
19. Tvangsarbejde	31
20. Uddannelse af medarbejdere	31
21. Udluftning og ventilation	32
Salgs- og leveringsbetingelser	32
Samarbejdsaftale	34
	39

Caspar Lubbekes fantastiske mesterværk i Krag'ernes kapel i Roskilde Domkirke. Gitterværkerne har alle de egenskaber, der udmærker et godt og kunstnerisk smedet gitter, men har dog den helt specielle egenskab at de er udført i træ. Gitterværkerne er fra midten af 1600-tallet og dermed over 360 år gamle. Caspar Lubbeke blev optaget i laugget i 1638.

Foto: E. Christensen.

Arbejder gennem 400 år

Eksempler på snedkerarbejder gennem laugets historie.

Snedkerne har altid udført det fineste træarbejde. I modsætning til tømrerne, der beskæftigede sig med det grovere bygningsarbejde som bindingsværk og tagkonstruktioner, så var snedkernes arbejde langt mere tidskrævende og detaljepræget.

I 1600 tallet skulle en læredreng helst lære "både med høvlen og at skære". Han kunne naturligvis nøjes med det ene, men det forringede hans muligheder.

Billedskæring udgjorde en stor del af de tidligste snedkeres arbejdsdag, og det var særdeles tidskrævende arbejde.

Altartavler

Brix Snedker, som retteligen hed Brix Michgell, var én af de allerbedste til faget. Han døde antagelig i 1627 efter et særdeles produktivt liv. Han efterlod sig et mæle som den store renaissancemester. Han havde et stort værksted med mange svende og man kender til mange arbejder, som kan tilbageføres hertil. 14 prædikestole og 3 altartavler kan med sikkerhed føres tilbage til ham. Bl.a. altartavlen i Gl. vor Frue Kirke i Roskilde, som ses her til højre.

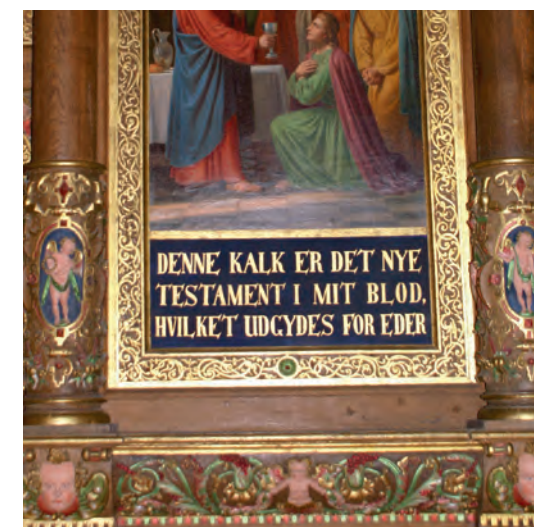
Kirkeudsmykning

I 1638 blev Caspar Lubbeke optaget i laugget. Lubbeke var mester for den sprudlende bruskbarok. Hans værksted blev bl.a. kendt for udbredt brug af intarsia, men et af hans kendteste værker er gitterværkerne i bueåbningerne til Trollernes og Krag'erne kapel i Roskilde Domkirke. Værket har alle de egenskaber, der udmærker et godt og kunstnerisk smedet gitter, men har dog den helt specielle egenskab at være udført i træ. Dette er et mesterværk som ingen billedskærere nogensinde har evnet at gøre ham efter.

Udviklingen indenfor faget gik meget langsomt indtil den industrielle revolution, hvor maskinerne holdt sit indtog. Snedkerfaget var i høj grad håndværk i ordets bogstaveligste forstand.

Altartavlen i Gl. vor Frue Kirke i Roskilde udført af Brix Michgell, også kaldet Brix Snedker. Brix var medlem i laugget i 1600-tallet og havde et af de største værksteder i hele landet. Foto: E. Christensen.

Altartavlen er et mesterværk i billedskæring, og utallige er de detaljer, som den er udsmykket med. Et sådant arbejde tog mange år at færdiggøre. Foto: E. Christensen.

Intarsia anvendt i forbindelse med udarbejdelse af tre bakker med byvåbnene for Roskildes tre nordiske venskabsbyer i Norge, Sverige og Finland.

Godt arbejde holder i hundredvis af år. Dette arbejde er fra Roskilde Syge-, Hjelpe og Begravelseskasses lade, som er udført i tiden omkring 1738. Laden er regelmæssigt vedligeholdt, men dette er det oprindelige arbejde med de oprindelige materialer.

Alt arbejde blev udført med håndværktøj, og denne del af faget har haft gunstige kår langt op efter den industrielle revolution, da meget snedker- og billedskærerarbejde, der var behov for simpelthen ikke kunne udføres af maskiner.

Gammelt håndværk i nyere tid

Det oprindelige håndværk ses anvendt i flere værker fra 1900-tallet, hvor f.eks. insartia var et arbejde, som snedkerne stadig havde monopol på.

Inartiaen ses anvendt på dele af indholdet i Sygekassens Lade fra 1738, men også i værkerne øverst på foregående side. Det er tre værker, hvor byvåbnene for Roskilde Snedkerlaugs 3 nordiske venskabsbyer er skåret i finér af forskellige træsorter.

Det traditionelle håndværk anvendes stadig til specialopgaver i nyere tid. I 1983 blev snedkermester Svend Åge Clausen udnævnt til æresmedlem i Lauget. Én af begrundelserne var hans månedlange arbejde med at restaurere laugsskiltet.

I 2004 udarbejdede snedkermester Bruno Hansen fra Slagelse et sæt spisestuemøbler til Kronprinseparret. Alle stole var med billedskærerarbejde i alle ryglæn.

I 1983 blev snedkermester Svend Åge Clausen udnævnt til æresmedlem i Lauget. Én af begrundelserne var hans månedlange arbejde med at restaurere laugsskiltet. Foto E. Christensen.

Men denne type opgaver er der langt imellem i 2011. Oftest er det reparationsarbejder på antikke møbler, hvor arbejdet kræver en svend eller mester med det gamle håndværk i behold.

Billedskærerarbejde på døren ind til laugshulen i Roskilde. Foto E. Christensen.

Kreativitet i produktionsfasen

Snedkerværkstederne udfordres på andre områder i 2011.

Opgaven med at producere "Konkylie" i Operaen i København blev løst af BRUNO HANSEN Furniture i Slagelse. Der skulle produceres over 600 forskellige skaller som beklædning til kernen i dette mesterværk af en bygning.

Én af grundene til at opgaven gik til dette værksted var en fremsynet produktionschef, der udtænkte en alternativ produktionsmetode, hvor man - i stedet for at formspænde elementerne - delvis gennemskår MDF-plader på bagsiden i x og y-retningen, så de kunne bøjes i begge retninger

ud fra et nøje tilrettelagt beregningsprogram - ligeledes udarbejdet af firmaet. Herefter blev elementerne finéret og lakeret inden de blev kørt til København og monteret.

Og det er netop denne kreativitet i produktionsfasen, der gør snedkerfaget levedygtigt i dagens Danmark. Idéen opstod, fordi man havde en dybt forankret faglig baggrund, men også indsigt i de nye værktøjer - computernes og maskinernes - mange muligheder.

Håndens arbejde er dog stadig vigtig for det færdige resultat, og mange arbejder forlader ikke værkstederne i dag, før de er finslebet, lakeret og poleret i hånden.

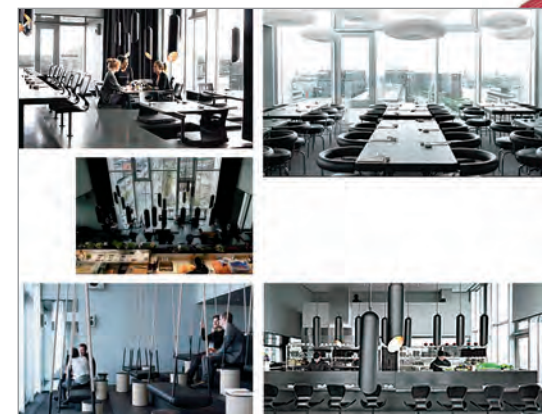
Øverst til venstre:
Konkylie i Operaen i København er et fint eksempel på moderne snedkerarbejde i allerhøjeste kvalitet.

Nederst til venstre:
Et andet Mærsk McKinney-Møller projekt er Science Centret, der er bygget i tilknytning til Sorø Akademi. Alle møbler, trapper og vægbeklædning er nutidigt snedkerarbejde.

Til højre:
Maskiner gør en stor del af rutinearbejdet, men håndens arbejde er stadigvæk det, der giver opgaverne den endelige finish.

Nederst til venstre på denne side:
Inventar i mange forskellige udformninger er hverdagsarbejder på snedkerierne rundt omkring i landet. Moderne snedkervirksomheder har måttet tilpasse sig andre materialer end blot træ. Således indgår glas, forskellige former for kunststoffer og metal ofte i de færdige løsninger. Restaurant Sticks'n Sushi er et godt eksempel på det. Solrød Møbel- og Maskinsnedkeri er ét af vore medlemmer, der har leveret arbejder til dette projekt.

Nederst til højre på denne side:
Et specialprodukt, som har udviklet sig, er disse forlmede dyvler fra Jyderup Dyvelfabrik. Det er igen kreativitet i produktionen holdt op mod markedets krav, der har inspireret fabrikken til denne produktudvikling.

Jubilæer

Gennem tiden har der naturligvis været fejret utallige jubilæer. Det er dog kun aktiviteterne fra de nyeste, der er dokumenterede, og vi viser her noget af det tilgængelige materiale.

Stilfulde mestre

Det fremgår tydeligt, at laugene tog disse højtider meget alvorligt. Der blev brugt anseelige summer på at fejre begivenhederne og mestre med fruere havde fundet festtøjlet frem til lejligheden.

Slagelse Snedkerlaug inviterede således også byens socialdemokratiske borgmester, som så sad til højborgs med oldermann Bruno Hansen, der senere blev konservativ viceborgmester. Jo, man gik langt i laugets tjeneste.

På billederne fra Roskildes 100- og 250 års

jubilæum i 1988 ses et par af Østdanmarks Snedkerlaugs nuværende bestyrelsesmedlemmer i stiveste puds. Nels Rasmussen og Dan H. Nielsen har været en solid og trofast støtte for laugene i mange år.

I Vordingborg, som i 1993 havde 6 medlemmer, afholdtes dog "kun" en reception på Restaurant Vinstuen. Lauget ligger i et "snedkerfagligt udkantsdanmark", men har alligevel formået at holde fanen højt lige til sammenlægningen i 2006.

1993 Vordingborg

Snedkerlauget 50 år

Vordingborg Snedkerlaug fejrer 50 års jubilæum

Godt nok er vi små, men derfor kan vi da godt slå på stortromme for vores runde jubilæum, siger bestyrelsen i Vordingborg Snedkerlaug, formanden Ejner Kulle og kasserer Mogens Hansen, der står i spidsen for et af Danmarks mindste laug, med kun 6 medlemmer. 50 års Jubilæet markeres med en reception for laugets venner, forretningsforbin-

delsler med mere på rest. Vinstuen/Maracas, fredag den 27. august fra klokken 12.00-15.00.

Der er gennem de mange år, sket en masse siger en "wenig" bestyrelse. Vi har i rakt med tiden, og den udvikling vores branche, har været igennem med alle former for industrialisering, mærket et faldende medlemstal. Vi har aldrig

hørt til blandt de største, men på et tidspunkt, kunne vi notere 15 medlemmer i laugget, mod de nuværende 6 medlemmer. Retfærdigvis skal det indskydes at alle medlemmer er virksomheder, eller firmaer med ansat personale, reduktionen med en halvering af medlemmer er sket inden for de sidste 6 år.

Hele systemet smitter af, det stagnerende byggeri, og hele afmatningen, hvor flere af vore medlemmer arbejder med møbelproduktion, rammer hårdt for os alle, indskylder Mogens Hansen fra Bårse Finerindustri, det er sørgeligt at tiden er blevet sådan. Det er svært at være lille, der er meget man skal sætte sig ind i, og dertil kommer alle de ting, der lægges på fra statens side, med diverse former for afgifter og bidrag.

Lauget startede i 1943 lige midt i krigens tid, det var tidligere en forening for snedkere, men man blev enig om at der var plads til et Snedkerlaug. Det første runde jubilæum blev efter protokollerne holdt på den store flotte rest. Storstrømmen. Den er også faldet for udviklingen, fortsætter de

Mogens Hansen og Ejner Kulle, tegner bestyrelsen.

to medlemmer af bestyrelsen.

Vi arbejder da ganske ihærdigt med at skaffe flere medlemmer, men det er svært at finde nye der vil optages, ikke fordi de ikke vil være med, der kommer ganske enkelt ingen nye til.

Der kan stilles mange spørgsmål omkring hvorfor der ikke kommer nye til, men en af de væsentligste årsager til den manglende tilgang, skal også ses på læringsiden hvor det er blevet en dyr affære at udlære de unge mennesker.

Det afholder mange fra at tage lærlinge ind, og det er faktisk lidt synd, men ingen kan bære at køre et lærerhold igennem, selv om vi alle gerne vil tage de unge

mennesker, slutter Mogens Hansen.

Laugets medlemmer kommer fra det meste af sydsjælland med en spredt samling og pudsigt nok er ingen af laugets medlemmer konkurrenter. Alle spænder vidt med mange

Sygesikringsbeviset skiftet ud med plastkort

Storstrøms amt vil nu give amiets borgere mulighed for ved selvsyn at konstatere, hvad der står i magnetstripen på det nye sygesikringsbevis.

Amtet har - i lighed med landets øvrige amter - i den senere tid udsendt nye sygesikringsbeviser, der er moderniseret og ændret til et

opgaver, men der skal arbejdes for at holde fast på det vi har.

Jubilæet markeres som nævnt med reception for laugets medlemmer, forretningsforbindelser med mere, på Vinstuen, fredag den 27. august.

går af sygesikringsbevisets forside. Derudover indeholder magnetstriben oplysninger om den valgte læges ydenummer, amtskommunenummer m.v. Magnetstripen indeholder dermed alle de oplysninger, som den gældende lovgivning stiller krav om, der skal fremgå af beviset.

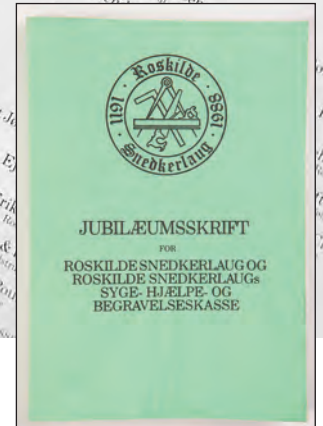
Vordingborg Snedkerlaug blev stiftet 15. marts 1943. Denne artikel beskriver laugget, men også tiden omkring 50års jubilæet i 1993, hvor sygesikringsbeviset blev afløst af et "plastkort".

1988 Roskilde

Snedkerlauget 100 år Sygekassen 250 år

Roskilde Syge-, Hjelpe- og Begravelseskasse blev stiftet i 1738 og Roskilde Snedkerlaug blev (gen)oprettet ved stiftelsen af Centralforeningen for Snedkermestre i 1988. At disse to jubilæer skulle falde sammen er noget af en tilfældighed. Men i Roskilde benyttede man lejligheden til at udarbejde et jubilæumsskrift. Skriftet beskriver historien fra 1611 til 1988 meget detaljeret. Jubilæumsskriftet blev udarbejdet af snedkermestrene Svend Åge Clausen, Kurt A. Jørgensen og Thorkild Larsen. Værket er redigeret af Niels Neersø og blev trykt i 300 eksemplarer.

Forsiden af jubilæumsskriftet.

1988 Slagelse

Snedkerlauget 100 år

Oldermann Bruno Hansen under sin tale ved laugets 100 års jubilæum i 1988. Blandt gæsterne ses til venstre bl.a. daværende borgmester Steen Bach Nielsen, som i 2011 er regionsformand for Region Sjælland.

Jubilæet blev foreviget i en fotobog med en masse billeder fra festlighederne i "Bygningen" i Slagelse. Her overrækker Mesterforeningens oldermann Niels N. Christensen er "Jubilæums oldermannskæde" i træ til en meget statelig Bruno Hansen.

Sammenlægningen i 2006

Da Træets Arbejdsgivere begyndte at tale om reduktion i tilskuddene til de små snedkerlaug, tog flere laug selv initiativ til fusioner eller sammenlægninger.

Således også Slagelse, Vordingborg og Roskilde Snedkerlaug. De blev hurtigt enige om at forsøge at samle alle laug øst for storebælt i Østdanmarks Snedkerlaug. Det lykkedes imidlertid ikke i første omgang at overtale Hillerød- og Nakskov Snedkerlaug, men de tre laug besluttede alligevel at kalde det nye, fusionerede laug for Østdanmarks snedkerlaug.

Det viste sig at være en god idé, da det er nemmere at samle deltagere til laugets arrangementer, når der er en større medlemskare at tage af.

Laugene har gennemført en lang række faglige rejser og ekskursioner md henblik på at føde inspirationen og højne det faglige niveau i virksomhederne.

Og laugene har stadig et håb om at kunne forene alle laugene på Sjælland og Lolland Falster i Østdanmarks Snedkerlaug.

De afgående oldermænd

Roskilde
Dan H. Nielsen
Oldermænd

Slagelse
Bruno Hansen
Oldermænd

Vordingborg
Mogens Hansen
Oldermænd

Den nye oldermænd

Østdanmarks Snedkerlaug
Hans-Jørgen Bruno Hansen
Oldermænd

STIFTENDE GENERALFORSAMLING ØSTDANMARKS SNEDKERLAUG 29. NOVEMBER 2006

4. Valg af Oldermænd:

Hans Jørgen Hansen, Bruno Hansens Snedkerier A/S b

5. Valg af bestyrelsesmedlemmer:

Erik Jørgensen foreslog at der skal være 7 bestyrelsesmedl

Oldermændene fra de 3 eksisterende Laug skal starte i besty
Dan Nielsen, Roskilde Snedkerlaug, 1 år
Bruno Hansen, Slagelse Snedkerlaug, 1 år
Mogens Hansen, Vordingborg Snedkerlaug, 1 år

Nels Rasmussen, Snedker & Tømrerfirmaet Nels Rasmussen,
Hans Jørgen Hansen, Brumo Hansen Snedkerier A/S, 2 år
Steen Larsen, Solrød Møbelsnedkeri A/S, 2 år
Henrik Madsen, Jyderup Dyvelfabrik a/s, 2 år

6. Valg af suppleanter:

Frank Nielsen, Nielsen Køkkener, 2 år
Erik Jørgensen, Ernst Jørgensen & Søn ApS, 1 år

7. Valg af 2 revisorer:

Mikael Storm, Fa. Mikael Storm, 2 år
Dorte Lippesen P.J.furniture, 1 år

8. Valg af revisorsuppleanter:

Frank Nielsen, Bårse Finer-Inventar A/S.

9. Forslag til nye forslag:

nogle forslag

Fortalte lidt om Roskilde Snedkerlaug fra 1611 samt hvor
kæde blev lavet i forbindelse med Roskilde syge og Hjælpekasse.
1988.

Herefter blev kæden overrakt til Hans Jørgen, og dermed det nye snedker
Hans Jørgen Takkede for valget som Oldermænd, og han glædede sig til at
med den nye bestyrelse, for at gøre det så attraktivt/interessant som mulig
med i vores nye Laug, at også Hillerød samt Nykøbing Falster besluttede sig
tage.

Mikael Storm fortalte at Roskilde ville overføre ca.kr. 50.000, Slagelse over
300.000. og Vordingborg havde ca kr. 10.000 at overføre som startkapital til
Laug.

Æresmedlem Torkild Larsen fra Roskilde Snedkerlaug, blev overført som Æres
det nye snedkerlaug.

Bruno Hansen fortalte at Slagelse Snedkerlaug kunne føres tilbage til 1888, men
samle hele Sjælland såvel fagligt men også socialt.

Visioner i 2011

Bestyrelsen i Østdanmarks Snedkerlaug er fast besluttet på at videreføre laugsvæsenet.

I bestyrelsen for Østdanmarks Snedkerlaug har man en klar vision for laugene og hele laugsvæsenet i fremtiden. Laugsstrukturen bør ændres til større laug, der samles i naturligt opdelt geografiske områder.

Laugene skal fortsat formidle en god, kollegial ånd mellem virksomhederne og være samlingspunkt for udveksling af erfaringer og om mulige samarbejder.

Med denne struktur vil laugene blive et talerør for virksomhederne overfor TA og arbejdsgiverorganisationerne.

Vilkårene for laugene ændres løbende, som de har gjort de sidste 400 år, og vi må tilpasse os. Man kan ikke regne med en fortsat, automatisk kanalisering af midler fra TA til laugene. I fremtiden vil pengene sandsynligvis følge projekter i stedet for laug. Derfor skal laugene satse på gode, solide faglige projekter til gavn for træindustrien i Danmark.

Laugets oldermænd er helt på forkant med udviklingen. Hans-Jørgen Bruno Hansen siger: "Jeg har en stor interesse for det industripolitiske spil. Og jeg vil gerne gøre en positiv forskel for den branche, jeg elsker." Han er fast besluttet på at forsøge at optimere vilkårene for branchen, og derfor dybt engageret i de faglige organisationer. Det har foreløbig resulteret i en plads som næstformand i TA's bestyrelse og en plads i DI's hovedbestyrelse.

At bestyrelsen er fagligt "overbeviste" og dedikerede til faget udtrykkes nok bedst i en udtalelse fra Steen Laursen: "Der er altid plads til dygtige snedkere. Træ vil aldrig gå af mode. Intet andet materiale er så varmt og har så mange anvendelsesmuligheder i både bygge- og møbelindustri, og så er det naturligt. Vi kan lide at færdes sammen med det, færdes i det og røre ved det".

Det tegner et billede af dygtige fagfolk, der har hjertet med, i en verden hvor optimalisering og rationalisering er overlevelseskriterier.

Og kan man kombinere denne passion med moderne drift i snedker-virksomhederne, vil der findes snedkerlaug i mange, mange år endnu.

Østdanmarks Snedkerlaug er i hvert fald godt forberedt på fremtiden.

"Hvis man vil påvirke udviklingen, er det nødvendigt at sidde med der, hvor beslutningerne træffes", siger Østdanmarks Snedkerlaugs nuværende oldermænd, Hans Jørgen Bruno Hansen.

Han er næstformand i TA's bestyrelse og hovedbestyrelsesmedlem i Dansk Industri.

1611 - 2011